

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

En ubehagelig gave fra Sylvia og Ansgar

Vaaland TØ.

Brev til en minister

Historier om psykisk helse og rus skrevet til Ansgar Gabrielsen. 200 s, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2007. Pris NOK 250 ISBN 978-82-05-38236-7

Tidligere helseminister Ansgar Gabrielsen fikk tidlig en følelse av at det var en del prioriteringer i helsevesenet som ikke var «diagnose-nøytrale», og at andre faktorer enn selve sykdommen var utslagsgivende for hvilke priorite-

ringer som ble gjort. Denne boken er et utvalg av 1 144 brev helseministeren fikk som statsråd i perioden 2004–05.

Hensikten er å få frem pasienters og pårørendes subjektive syn på opplevelsene av helsevesenet. Tor Øystein Vaaland, som den gang var generalsekretær i Rådet for psykisk helse, har tilrettelagt og valgt ut brevene som dreide seg om psykisk syke og rusmisbrukere. Helseministeren mente at denne gruppen kom dårlig ut til tross for opptrappingsplanens intensjoner. Gjennom et samarbeid med helseminister Sylvia Brustad og med økonomisk støtte fra Ernst & Young ble dette utført.

Boken fremstår som et modig og samtidig litt naivt prosjekt. Brevene er rå og ekte, tonen er følelsesladet, ofte bitter, av og til desperat. Noen av brevene rører meg dypere enn andre. For eksempel er opplevelsen av mangel på folkeskikk som en mor etterlyser; at man ikke blir hilst på og snakket med når man kommer og skal besøke sin sønn på lukket avdeling, hjerteskjærende. Det samme gjelder brevene om fattigdom. Dilemmaene rundt bruk av tvang behandles, både de som klager over for mye tvang og for lite tvang. Forklaringene bak hvert brev virker av og til forstyrrende og kunne med fordel vært kortere.

Gabrielsens ønske har vært å gjøre helsevesenet bedre gjennom å la oss høre hvordan misfornøyde pasienter opplever «sannhetens øyeblikk», selve møtet med helsevesenet. Vi mangler bøker med dette

perspektivet. Dette bør derfor bli pensumbok for utdanning innen helsevesenet.

Klager finnes i alle land med høyt utviklet helsevesen, og det er urealistisk med en nullvisjon. En grensesettende holdning overfor urimelige krav kan være nødvendig, men kan oppfattes som kald og umenneskelig og resultere i klager. Disse klagene bør vi likevel kunne lære noe av. Det snakkes og skrives med rette mye om lærende organisasjoner. Klager og uheldige hendelser tas i altfor liten grad opp til refleksjon i læringsøyemed. Å «strø litt pasientopplevelser» utover helsevesenet i julegave er ikke tilstrekkelig til å endre kritikkverdige forhold. Etterordet reflekterer godt over hvordan vi kan endre dette. Boken anbefales først og fremst for ledere og som pensum i profesjonsutdanningene.

Ewa Ness

Psykiatrisk divisjon
Ullevål universitetssykehus

Tiden flyr – eller kommer den?

Heiberg AN.

Endring og undring

Jakten på alderdommen. 208 s. Oslo: Cappelen, 2007. Pris NOK 349 ISBN 978-82-02-26878-7

Undertittelen – Jakten på alderdommen – rører linjer i Astrid Nøklebye Heibergs spennende og avvekslingsrike liv, fylt av stadig nye oppgaver og utfordringer, som hun nå viderefører i sin pensjonisttilværelse.

Dette er en blanding av biografiske bilder, refleksjoner omkring aldringsrelaterte spørsmål og drøfting av leve- og kjøre-regler for eldre personer. Innledningsvis opplever vi episoder fra barndom, oppvekst, ungdom og voksen alder. Vi møter forfatteren som ung lege, mor og husmor, forsker, psykiater og politiker. Avslutningsvis får man et lite innblikk i hennes virke i torturkomiteen, som president i Røde Kors internasjonalt og som leder i Statens seniorråd. Deretter følger en gjennomgang av epidemiologiske, biologiske, psykiske, sosiale og kulturelle spørsmål knyttet til aldring. Begrensninger som kan følge i kjølvannet av aldringsprosessen diskuteres og følges av råd og vink om muligheter for mestring.

Forfatteren roper et varsko og peker på

faren ved å være for opptatt av «inni-gammelhet», selvpoptatthet, sykdom, i det hele tatt dyrkingen av alderdommens elendighetsbeskrivelser. Pensjonister nå til dags har stort sett muligheter som tidligere tiders pensjonister bare kunne drømme om.

Det som er spesielt med denne boken er at forfatteren i stor utstrekning supplerer og illustrerer konkrete spørsmål, generell informasjon om livsstil, levestil, behov for å engasjere seg og om å unngå risikoatferd, med personlige opplevelser og erfaringer. At forfatteren hele veien personlig er del av handlingen, bidrar til at budskapet er lettere å begripe.

Dessverre virker noen kapitler uferdige. «Gudstro» er viktig i mange menneskers liv, både for gammel og ung. Emnet hører så avgjort hjemme i en bok som dette, men her faller forfatteren ut av rollen som kunnskapsformidler. Kapitlet virker mer som presentasjon av eget ståsted.

Kapitlet «Strokes» er egnet til å vekke undring. Det gjelder «strokes», ikke «stroke» – hjerneslag. Med «strokes» menes at «en hilsen følger bestemte regler». At det varierer fra land til land og mellom generasjoner, opplever vi daglig. Men hva så?

Endring og undring favner vidt. Den er spennende og lærerik, og pensjonister og vordende pensjonister kan ha glede og nytte av å lese den. Undertegnede kan imidlertid ikke fri seg fra følelsen av at forfatteren også er på jakt etter erstatning for fortiden. Spørsmålet er: Flyr tiden, eller kommer den?

Harald A. Nygaard

Olaviken alderspsykiatriske sykehus
Erdal

Psykiske vansker – på tegnspråk

Conrad Svendsen Senter

Trist og redd, glad og modig

Informasjon om psykiske vansker på tegnspråk. DVD 3t 55min. Oslo: Signo, 2007. Pris NOK 200 ISBN 978-82-7812-109-2

Denne DVD-en er enestående i sitt slag. Den inneholder omfattende informasjon om psykisk helse på tegnspråk. Den primære målgruppen er døve med norsk tegnspråk som førstespråk. I tillegg ønsker forfatterne at den skal brukes som informasjon til helse-

personell og andre. Alt er stemmetolket, slik at den også er nyttig for personer uten tegnspråkkompetanse.

Det er seks kapitler. Etter innledningen følger kapitler om depresjon, angst, psykose, personlighetsforstyrrelser og til slutt et kapittel om bruk av tolk. Hvorfor er denne DVD-en på tegnspråk viktig? Først og fremst pga. språket. Døve har norsk som andrespråk, og ikke alle døve kan tilegne seg skriftlig informasjon. Dette medfører at døve har mindre tilgang til informasjon om psykisk helse enn hørende. Norsk tegnspråk er et visuelt-gestuet språk som døve behersker. Informasjon på dette språket gir døve tilgang til kunnskap på lik linje med hørende.

To tegnspråkmodeller brukes gjennom hele DVD-en. Begge to har et tydelig og klart tegnspråk som er lett å avlese, og det er tydelig at prosjektgruppen har arbeidet grundig med den språklige formen. Som supplement er det utarbeidet en tegnspråkkordliste knyttet til området psykisk helse. Det foreligger ingen omfattende ordbok for norsk tegnspråk, og derfor er denne ordlisten et svært nyttig supplement. Den finnes på nettsiden til Conrad Svendsen Senter (CSS): www.conradsvendsen.no

Forfatterne har hatt en intensjon om at også andre enn døve skal kunne bruke verket. Undertegnede mener den er best egnet som informasjon om psykisk helse til primærmålgruppen og for helsepersonell som arbeider direkte med døve. Den er mindre egnet som informasjon til helsepersonell uten erfaring fra arbeid med døve. Kapitlet om bruk av tolk er likevel det best egnede og informative og kan med fordel brukes isolert som opplæring av helsepersonell, f.eks. ved at en døv viser det til sin fastlege. Gå gjerne gjennom kapitlet sammen. Siden denne biten om tolk varer i 35 minutter, er det nødvendig å sette av god tid. De andre kapitlene er for lange og omfattende til at de kan brukes i en konsultasjon, og de inneholder mye basal informasjon som helsepersonell allerede har kunnskap om. Strammere redigering hadde økt DVD-ens bruksområde.

Litteraturlisten viser til sentral norsk litteratur om kognitiv terapi, og informasjonen er i stor grad basert på kognitive prinsipper og på opplysningsheftene fra Rådet for psykisk helse og Psykiatrisk opplysning. Informasjonen som videreformidles, er tidsriktig og god.

Samlet er dette en viktig DVD for å spre kunnskap til døve, og det er gjort et flott stykke arbeid. Jeg har brukt den sammen med pasienter, og det har fungert godt. Blant annet har jeg brukt eksempler fra videoen og ordlisten for å utvikle mitt ordforråd. Så takk for et godt produkt som herved anbefales. Se og lær!

Hege Saltnes

Nasjonalt senter for hørsel og psykisk helse
Aker universitetssykehus

Nyttig om legemidler

Hauge MS, Thomassen PT.

Legemidler og juss

Kvalitet, sikkerhet og effekt av legemidler.
332 s, tab, ill. Bergen: Fagbokforlaget, 2008.
Pris NOK 428
ISBN 978-82-450-0351-2

Det er første gang dette emnet er blitt gjort til gjenstand for en lærebok. Målgruppen vil være alle som har interesse for legemidler og som arbeider med legemidler. Denne beskrivelsen blir så bred fordi boken

omfatter et meget stort spekter og derfor vil være til stor nytte for mange. Den bør bli pensum for farmasistudentene og for dem som utdanner seg i farmakologi og klinisk farmakologi. Ansatte i farmasøytisk industri og i helseforvaltningen vil finne svar på mange problemstillinger.

Forfatterne er henholdsvis farmasøyt og jurist, og de har begge langvarig og bred erfaring fra industri, akademien og forvaltningen.

Boken er veldig bra oppbygd og redigert. Som eksempel er innholdsfortegnelsen på hele 13 sider, og den alene kan tjene som en fin oversikt over feltet.

De skjematisk fremstillingene er til dels av god kvalitet, og selv de mer kompliserte prosedyrene har forfatterne kommet noenlunde greit ut av i sitt forsøk på å gjøre stoffet tilgjengelig.

Hovedpreget er grundighet, men det har ikke gått på bekostning av lesbarhet. Noen områder kunne det ha vært brukt noen flere sider på. Jeg tenker spesielt på avsnittet om god klinisk praksis. Her kunne man ha forklart litt mer om industriens prosedyrer og konsekvenser dette har for hindring av forskningsfusjon i industriens legemiddelstudier.

Det andre feltet som er litt stemoderlig behandlet, er reklame for legemidler. Her mangler en del elementer som særlig de siste årene har vært med på å fjerne mye av det som legemiddelindustrien tidligere er blitt kritisert for. Dette er også to eksempler som belyser at den rene juskomponenten har fått størst vekt. De mer kvalitative konsekvensene av nye juridiske og samfunnsmessige krav er i mindre grad omtalt.

EU-lovverket og prosessene i European Medicines Agency (EMA) er viet stor og nødvendig plass. Dette er bra, for det er nok bærebjelken i rettsgrunnlaget for dette området.

Alle som leser denne boken, må sitte igjen med overbevisningen om at dette området er dekket av et omfattende lov-

og regelverk. Derfor burde en annen gruppe lesere også være aktuelle: de mange journalister, helsepersonell og andre som interesserer seg for legemidler, men som til tider uttrykker et noe unyansert og lite kvalifisert syn på legemiddelspørsmål.

Andre nye bøker som omfatter nært beslektede områder er: *Pharmaceutical medicine, biotechnology and European law* (1), *Norsk biobankrett* (2) og *Helseforskningsrett* (3).

Olav Flaten

GlaxoSmithKline AS
Oslo

Litteratur

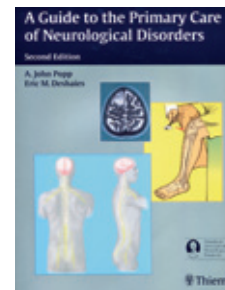
- Goldberg R, Lonbay J, red. *Pharmaceutical medicine, biotechnology and European law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
- Halvorsen M. *Norsk biobankrett. Rettslig regulering av human biologisk materiale*. Bergen: Fagbokforlaget, 2006.
- Simonsen S, Nylenna M. *Helseforskningsrett*. Oslo: Gyldendal, 2005.

Middelmådig neurologibok

Popp AJ, Deshaies EM.

A guide to the primary care of neurological disorders

2. utg. 443 s, tab, ill. New York, NY: Thieme, 2008. Pris EUR 65
ISBN 978-3-13-135122-7

Dette er en lærebok i neurologi og nevrokirurgi for allmennpraktikere. Målsetningen er å gi en kortfattet og praktisk nyttig oversikt over sykdommer i nervesystemet. 33 kapitler er fordelt i fire

nokså vilkårlige seksjoner: a) allmennpraksis og nevrovitenskap, b) diagnostikk av pasienten med neurologisk sykdom, c) diagnostikk og behandling av vanlige neurologiske sykdommer og d) behandling av spesifikke kategorier av neurologiske sykdommer og pasienter. Bidragene er fra 50 ulike forfattere, de aller fleste fra Albany i New York, de øvrige også amerikanske. For lesere med et nært forhold til nevrofagene kan det være spennende å observere forskjellen i norsk og amerikansk tradisjon innen behandling og diagnostikk, men for målgruppen er dette en ulempe.

Mitt inntrykk er at kapitlene er av ganske ujevn kvalitet, og boken bærer preg av mangelfull redigering. Dette kommer til uttrykk på flere måter: Et godt kapittel som integrerer neurologisk undersøkelse og nevroanatomisk mangler, inndelingen i seksjoner er vilkårlig (det er ingen åpenbar forskjell på seksjon c og d, og det er få og mangel-